

Царството, заветите и канонът на Стария завет

Урок 1

Защо да изучаваме Стария
завет?

Текст на урока

Biblical Education. For the World. For Free.

All rights reserved. 2023 г. Превод от английски: Мирослава Зарева Редактор: Библейските цитати са взети от Библия, издателство Верен, (РИВ), 2013 г. Освен в случаите, където е отбелязано друго: РИ - Българско Библейско дружество, Ревизирано издание, 2015 г., *XII ревизирано издание* СП – Новият завет, Съвременен превод, 2000 г. НП – Библия, Нов превод от оригиналните езици, ББД, 2015 г. БЛБ – Библия, проект „Живо слово”, фондация „Библейска лига”, 2001 г. РИ-1940 – ББД, Ревизирано издание, 1940 г. СИ - Библия, Св. Синод на БПЦ, 1992 г.

За ThirdMill

Основан през 1997 г. ThirdMill е неправителствена евангелска християнска организация, посветена да предоставя:

Библейско образование. За света. Безплатно.

Нашата цел е да предлагаме безплатно християнско образование на стотици хиляди пастири и християнски водачи по света, на които не им достига обучение за служение. Ние посрещаме тази нужда, като съставяме и разпространяваме по целия свят неповторима учебна програма за богословска семинария на английски, арабски, мандарин, руски и испански. Учебната ни програма се превежда чрез наши партньорски служения и на над десет други езика. Учебният план включва анимирани презентации, печатни материали и интернет ресурси. Предназначен е да се използва от училища, групи и отделни хора както онлайн, така и в образователни общности.

С времето сме разработили високо рентабилен метод за производство на мултимедийни уроци с най-добро съдържание и качество, които са отличени с награди. Нашите съставители и редактори са преподаватели с богословска подготовка, нашите преводачи са местни хора, вещи в богословието на съответния език, а нашите уроци съдържат проникновенията на стотици уважавани професори в семинарии и пастири от целия свят. Освен това нашите графични дизайнери, илюстратори и продуценти се придържат към най-високите производствени стандарти, използвайки най-съвременното оборудване и похвати.

За да постигнем своите цели за разпространение, ThirdMill е постигнал стратегически партньорства с църкви, семинарии, библейски училища, мисионери, християнски радио и телевизионни оператори, доставчици на сателитна телевизия и други организации. Тези връзки вече са успели да разпространят безброй видео уроци до местни водачи, пастири и студенти по богословие. Нашите уебсайтове също така служат като пътища за разпространение и осигуряване на допълнителни материали към нашите уроци, в това число напътствия как да създадете своя образователна общност.

ThirdMill е призната от Данъчната служба на САЩ като неправителствена организация. Разчитаме на признаване за данъчно облекчение дарения от църкви, фондации, фирми и индивиди. За повече информация за нашето служение и за да научите как може да се включите, моля посетете www.thirdmill.org.

Царството, заветите и канонът на Стария завет

Урок 1

Защо да изучаваме Стария завет?

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	1
ОТДАЛЕЧЕНОСТ	2
Причини.....	2
Органично боговдъхновение	2
Божествено приспособяване	4
ВИДОВЕ	6
Богословска	7
Културна	8
Личностна	9
ЗНАЧИМОСТ	10
УЧЕНИЕТО НА ИСУС	10
Отрицателни коментари	10
Положителни изказвания	16
УЧЕНИЕТО НА ПАВЕЛ	17
Отрицателни коментари	18
Положителни изказвания	20
ПРИЛОЖИМОСТ	22
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА.....	22
Древният свят	23
Исторически промени.....	24
Нашият свят.....	25
ВРЪЗКИ.....	25
Същият Бог	26
Същият свят.....	29
Същите хора	31
ПРОМЕНИ	33
Епохални	34
Културни.....	36
Личностни.....	37
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	37
СЪСТАВИТЕЛИ	38
РЕЧНИК НА БОГОСЛОВСКИТЕ ТЕРМИНИ	40

Царството, заветите и канонът на Стария завет

Урок 1

Защо да изучаваме Стария завет?

ВЪВЕДЕНИЕ

Ако попитаме хора без традиционен юдейски и християнски произход „Защо човек трябва да изучава Стария завет?“, повечето навярно ще кажат нещо от рода: „Старият завет е толкова стар и неактуален, че не си струва изобщо да се чете.“ Като последователи на Христос ние получаваме Стария завет като Словото на Бога. Той е свещено Писание. Но колкото и изненадващо да звучи, дори когато запитахме християни „Защо трябва да изучаваме Стария завет?“, в най-добрия случай някои от нас биха казали: „Ами, тук-там има неща, които са все така важни за нас днес.“ Но твърде често, дори искрено вярващите християни казват: „Старият завет е толкова стар, че не си струва изобщо да се чете.“ И така защо последователите на Христос днес трябва да изучават Стария завет?

Този урок е първият от нашата поредица *Царството, заветите и канонът на Стария завет* – поредица, която изследва темите за Божието царство и заветите и как тези теми се прилагат в книгите на старозаветния канон. Първият урок ще се спре на жизненоважния предварителен въпрос: „Защо да изучаваме Стария завет?“ Защо съвременните последователи на Христос трябва да се интересуват от тази част на Библията? Защо трябва да се посветим на задачата да изучаваме тези древни Писания?

От самото начало трябва да признаем, че изучаването на Стария завет не е най-лесното нещо на света. То е особено предизвикателно, защото канонът на Стария завет се състои от много книги, писани от различни автори, които разглеждат различни исторически обстоятелства в период от почти 1000 години. Но както ще видим в поредицата уроци, можем да изминем големи крачки със съзнанието за едно: Всичките книги почиват на една съвкупност от основни вярвания, общи за старозаветните автори. Те всички вярват, че Бог управлява своите отношения с Израил с помощта на политики, установени със завети. Освен това те вярват също, че тези завети са предназначени да постигнат голямата цел на Бога в историята – да се прослави като превърне цялото творение в свое царство. Когато се спират на конкретни ситуации в книгите от старозаветния канон, старозаветните автори стъпват на тези основни вярвания за Божието царство и завети.

Питайки „Защо да изучаваме Стария завет?“, ще се спрем на три основни въпроса. Първо, ще признаем, че трябва да се посветим на изучаване заради времето, което ни отделя от Стария завет. Второ, ще видим, че последователите на Христос трябва да се заемат с тази задача заради приложимостта на старозаветните Писания за днешното време. И трето, ще проучим причината да изучаваме и за да можем да отговорно да прилагаме Стария завет в своя живот. Нека започнем с реалността, че Писанията на Стария завет често ни изглеждат твърде отдалечени.

ОТДАЛЕЧЕНОСТ

Когато започват изучаването на Стария завет, изучаващите Библията често минават през сходен, предвидим процес. С право ни се казва, че Старият завет е непогрешимото и боговдъхновено Слово на Бога, затова мнозина от нас заключават, че тези Писания трябва да съдържат учения, които лесно да се прилагат в християнския живот. Докато сме много избирателни и говорим само по общи теми като атрибутите на Бога и Божии заповеди като „Не кради“ и „Не убивай,“ ще ни се струва, че сме в позната територия. Но когато започнем за изучаваме Стария завет по-задълбочено, се случва друго. Заровим ли се в по-големи подробности, откриваме, че много части от Стария завет представят гледни точки, които не познаваме. На практика, колкото повече четем, толкова по-силно е чувството, че сякаш изследваме един древен, далечен свят.

На отдалечеността на Стария завет ще гледаме по два начина. Първо, ще засегнем причините за тази отдалеченост – защо тези Писания често ни се струват чужди? И на второ място, ще изследваме видовете разстояние, на които се натъкваме. Какъв вид светоглед в Стария завет го правят много различен от това, което вярваме като съвременни християни? Нека погледнем първо някои от основните причини или основания за разстоянието между нас и Стария завет.

Причини

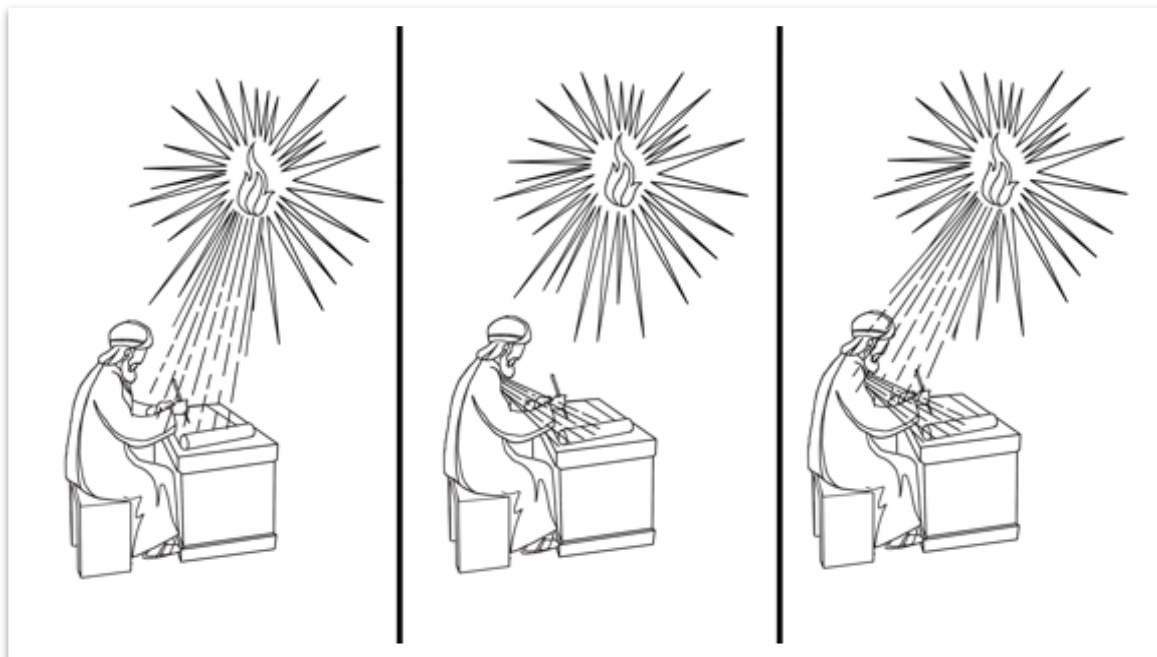
Често усещането ни за отдалеченост от Стария завет се причинява най-малко от два фактора. От една страна, Бог дава тези Писания на човечеството чрез процес, познат като органично боговдъхновение. А от друга страна, Бог е замислил Стария завет да изпълнява своето предназначение чрез процес, известен като божествено приспособяване. Тези характеристики на Стария завет обясняват много от предизвикателствата, пред които се изправяме, докато изучаваме тази част от Библията. Разгледайте първо процеса на органично боговдъхновение.

Органично боговдъхновение

Обикновено историческият евангелски възглед за божественото вдъхновение на Писанието го описва като „органично боговдъхновение.“ Макар да потвърждаваме, че Святия Дух боговдъхновява Писанията, с тези понятия посочваме, че неговото боговдъхновение не е отделено от личността, опита и намеренията на авторите на библейските книги. Това означава, че библейските писатели сами решават какво да напишат под специалното, безпогрешно ръководство на Святия Дух. Библията не е плод на „механично“ боговдъхновение, сякаш Бог използва хората като пасивни проводници. Библията не е и романтично

вдъхновена, тоест, че Бог само насърчава библейските автори да пишат, много подобно на музикантите и художниците, за които казваме, че са „открили“ своето вдъхновение. Всъщност Бог точно контролира съдържанието на Писанието, така че да е без грешка и с право да се нарича Словото на Бога. Но той също така използва индивидуалните личности, опит и цели на писателите, за да можем също с право да казваме, че Писанията са думите на свети мъже.

ВИДОВЕ БОГОВДЪХНОВЕНИЕ

механично

(Бог диктува)

романтично

(Бог предлага)

органично

(Бог използва)

Помислете за начина, по който говори Петър за посланията на Павел в II Петър 3:15-16. Там четем следните думи:

И считайте дълготърпението на нашия Господ за спасение, както ви е писал и възлюбеният ни брат Павел според дадената му мъдрост, както пише и във всичките си писма, когато говори в тях за тези работи – в които има някои неща, мъчни за разбиране, които невежите и неутвърдените изопачават, както и другите Писания, за своя собствена гибел (II Петър 3:15-16).

В тези стихове апостол Петър потвърждава, че Павловите послания са написани с мъдрост, *дадена* на Павел от Бога. С други думи Божият Дух

вдъхновява Павловите послания, така че те да не са обикновени човешки съчинения, а писания от Бога. В същото време Петър казва, че в тези писма се вижда и личността на Павел. Забележете как го изказва: „както ви е писал и възлюбеният ни брат Павел според дадената му мъдрост.“ Писанията са същевременно писмата на Павел. Така от гледната точка на Петър виждаме, че Посланията на апостол Павел са продукт на процес, включващ както Бога, така и неговия човек-писател.

Същият поглед се отнася и за Стария завет. Затова старозаветният закон е наречен не само Божият закон, но и Моисеевият закон. Идва от Бога *и* от Моисей. Затова много псалми се наричат Давидови псалми. Органичният възглед за боговдъхновението обяснява и защо библейските автори говорят за писатели като Исаия, Йеремиа и Данаил. Макар да е истинският автор на Стария завет, Той използва святите пророци, за да напишат тези книги така, че да отразяват какви хора са, къде и кога живеят.

Ако се замислите, не е трудно да разберете защо органичното вдъхновение на Библията ни отдалечава от Стария завет. Всичките писатели на Стария завет са хора от древността. Живеят в света на древния Близък изток и в много отношения мислят и пишат както хората от онези дни. Освен това старозаветните автори пишат преди идването на Христос. Те нямат изцяло развито новозаветно християнско богословие като нас. В резултат когато вие и аз изучаваме Стария завет, скоро започваме да разбираме, че светът на Стария завет е много различен от нашия съвременен свят.

Старозаветните юдеи живеят според повече от 600 левитски закона, които ръководят всеки аспект – морален, граждански, духовен – от живота им, ръководят взаимоотношенията на мъжете и жените, животните, земеделието, празниците... Така че всички тези въпроси са определящи за нашето тълкуване и разбиране и не бива да се опитваме да преместим света от XXI век в I век или в света преди Христос.

— д-р Тадеус Дж. Джеймс, младши

Освен предизвикателствата, създавани от органичното боговдъхновение на библейските писатели, трябва да отчитаме, че друга причина да усещаме Стария завет далечен е божественото приспособяване.

Божествено приспособяване

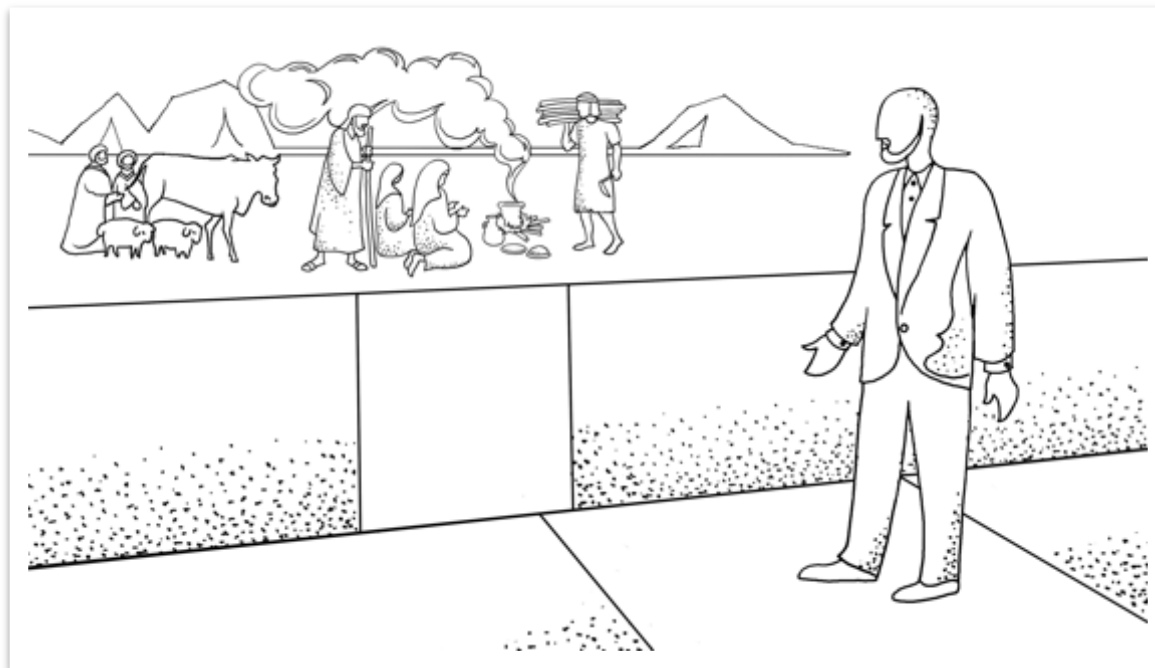
Общо казано „приспособяване“ е понятие, което богословите използват, за да опишат факта, че всеки път, когато се открива на човечеството, Бог ни говори с ограничени човешки понятия. Тъй като е трансцендентен и необхватен, всеки път,

когато се открива, Той се снизява¹ до нас така, че ограничените човешки същества да успеят да разберат. В противен случай нямаше да сме способни да схванем абсолютно нищо за него. Ще си спомните, че в Исая 55:8-9 четем следните думи:

Защото Моите помисли не са като вашите помисли и вашите пътища не са като Моите пътища, заявява ГОСПОД. Защото, както небесата са по-високи от земята, така Моите пътища са по-високи от вашите пътища и Моите помисли – от вашите помисли (Исая 55:8-9).

Божиите мисли и пътища са толкова трансцедентни – така безкрайно превъзхождат нашата ограниченост – че всяко откровение, което някога е давал, е пригодно към човешкия капацитет.

Важно е да се разбере, че в Стария завет Бог не се приспособява само до ограниченията на човечеството в широк, общ смисъл. По-скоро той приспособява себе си и към специфични исторически ситуации на Израил, който живее в древния Близък изток. Той замисля старозаветните Писания да бъдат разбирани на първо място от древните израилтяни.

Често чувстваме огромно разстояние между нас и Стария завет и ни е необходим мост над пропастта

Понеже първата аудитория на Стария завет са древните юдеи, Бог прави така, че Старият завет да се напише на еврейски и арамейски. Той дава Десетте

¹ Йоан Златоуст използва терминът “снизхожда“, който отразява по-добре понятието, че Бог без да изменя на себе си, „слиза“ в нашия свят и ни се открива с нашите понятия, но без от това да се накърнява по някакъв начин личността му – бел.на.бог.ред.

заповеди на каменни плочи, защото международният обичай за важните национални документи, в това число царските закони, е да се дават в такава форма. И в много отношения литературните стилове на Стария завет – повествование, поезия, литература на мъдростта и закон – следват много литературни традиции, обичайни за древния Близък изток. В тези и много други отношения Бог приспособява Стария завет към древните хора така, че да могат да го разберат.

По тази причина, когато вие и аз изучаваме Стария завет като съвременни хора, постоянно се натъкваме на факта, че той е пригоден за хора, живели *много* отдавна. Той е специално написан на първо място да говори на древния народ на Израил.

Всяка книга в Библията е написана до първоначална аудитория, а ние от XXI в. Не сме такава аудитория. Мисля, че е интересно и може би полезно за нас да съзнаваме, че при голям брой от отделните книги в Новия завет и при Посланията, – а според мен същото може да се отнесе и за цялата Библия – ние четем чужда поща. Книгите са за нас, защото сме част от църквата, но първоначално са написани за други хора.

— Д-р Робърт МакИуън

След като видяхме някои от причините за отдалечеността на Стария завет от нас, би трябвало да се насочим към втората тема: разновидности или видове отдалеченост, която често откриваме между нас и Стария завет. На какви неща се натъкваме в Стария завет, които ни се струват далечни и чужди?

ВИДОВЕ

Хубаво е да признаем, че на нас, съвременните хора, Старият завет ни се струва далечен в много отношения. Тази реалност може да доведе и до объркване и дори да ни обезсърчи да изучаваме тази част от Библията. Полезен начин да избягваме обезсърчението е да открием видовете неща от Стария завет, които ни карат да се чувстваме така. Когато познаваме видовете отдалеченост, с която се срещаме, ще сме по-добре подготвени да разберем и да приложим тези Писания в своя живот.

Има много начини да каталогизираме основните видове отдалеченост между нас и Стария завет, но за нашите цели ще споменем само три: първата е богословската отдалеченост; втората – културната и третата е личностната отдалеченост. Трите вида отдалеченост са взаимосвързани в много отношения. Но в името на дискусиата ще се занимаем с тях един по един, като тръгнем от богословската отдалеченост, с която се сблъскваме, когато изучаваме Стария завет.

Богословска

Когато говорим за богословска отдалеченост, мислим главно за разликите между откровението, което получават старозаветните писатели и по-пълното откровение, което получаваме ние в Христос. Всеки християнин съзнава, че Старият завет представя богословски гледни точки, които на пръв поглед не съответстват на учението на Новия завет. Погледнете само няколко примера.

В Битие 22 глава Бог призовава Авраам да жертва своя син и го благославя за готовността му да го направи. Какво обаче ще си помислим ние днес за човек, който вярва, че Бог го е призовал да жертва сина си? Дори няма да се замислим да приемем за сериозно подобно богословско твърдение.

В дните на Моисей Бог очаква неговият верен народ да марширува като велика войска от Египет до Обещаната земя. Но със сигурност ще приемем за странно, ако разберем, че група християни буквално маршируват пред пустинята Синай на път за Обещаната земя.

В Стария завет четем за мъже, които се посвещават в назорейство да служат на Бога с клетва да не подстригват косите си. Или пък научаваме, че Бог постановява храмът в Йерусалим да е единственото място за поклонение на неговия народ. Четем, че Бог изисква от народа си да жертва животни в изкупление за греховете и заповядва пълното унищожаване на ханаански градове, включително на жени и деца.

Не сме ли всички малко озадачени, че Старият завет ни призовава да вярваме, че Бог открива подобни неща, които ни изглеждат много различни от откритото в Новия завет? Списъкът на видовете богословски различия може да продължи още и още. Каквото и да кажем друго, със сигурност е налице богословска отдалеченост между нас и Стария завет.

Когато ни се открива, Бог го прави във времето и пространството... Вземете практиката под стария завет, в която се спазват определени закони за храна и ритуали за чисто/нечисто. Те трябва да се спазват от старозаветните израилтяни, но имайки предвид промяната в заветите, не е необходимо да се изпълнява от нас днес. Човек може да го прави, но не е задължително. От страна на завета не е важно. Всъщност, трябва да сте много, много внимателни, когато изисквате от хората да ги спазват, понеже така пише в Стария завет, може да изпаднете в, да речем... „за да имате правилно взаимоотношение с Бога, трябва да се намирате под стария завет, който вече е изпълнен.“ Така че заради промените в завета някои от тези разнообразни практики не са необходими.

— д-р Стивън Дж. Уелъм

Освен богословската, друг вид отдалеченост, която ни отделя от Стария завет, е културната отдалеченост между древния Близък изток и нашия съвременен свят.

Културна

Културната отдалеченост между нас и Стария завет съществува, защото човешките общества постоянно се променят. Социалните структури се сменят. Постарите обичаи изглеждат странни и старомодни. Представете си, че посещавате собствената си страна, само че каквато е била преди 200 години. Много от различията ще ни накарат да се почувстваме като в друг свят, макар да сме сменили само епохата. Ако това е в сила за 200 години назад на същото място, колко повече културни различия би трябвало да очакваме между нас и това, за което четем в Стария завет? Между древния Близък изток и днешния съвременен свят съществуват толкова много културни различия, че част от нещата в Стария завет са шокиращо непознати.

Чувстваме културната отдалеченост, когато Старият завет описва живота на различни места в древния свят – Израил, Ханаан, Египет, Асирия, Вавилон, Персия и много други споменати в Стария завет. Героите, които срещаме, имат безброй културни убеждения, ценности и практики, точно като нас днес. Но те често са много различни от съвременните ни културни вярвания, ценности и практики. Вземете само няколко примера от човешката култура, които се явяват в Стария завет:

Голяма част от Стария завет описва аграрен свят. На страниците на Писанието четем за фермерство и животновъдно стопанство, но много от съвременните урбанизирани хора почти не си представят какво се случва при такъв древен начин на живот. В дните на Стария завет технологиите също са много различни. Технологиите, на които мнозина от нас разчитат днес за комуникации, работа и функциониране, в древните времена просто не съществуват.

В Стария завет четем за уговорени бракове. Научаваме и че важни библейски фигури практикуват многоженство. Явяват се и различни форми на робство. И в Израил, и извън Израил културите са дълбоко повлияни от политическите реалности на империализма. Разбира се, има изключения от правилото, особено сред пустинните племена, но по страниците на тези Писания решаваща роля играят великите царе и императори и техните могъщи войски. Героите от Стария завет на практика не знаят нищо за съвременните демократични идеали.

Когато видим тези и подобни особености на старозаветния живот, често оставаме да се чудим как да се справим с тях. Какво да правим с Библия, така дълбоко вкоренена в култури, които са така различни от нашата? Културните различия ни карат да чувстваме огромната пропаст между нас и Стария завет.

Мисля, че ако погледнете назад, например, към Стария завет, ще откриете, че там има неща, много различни от нашата

обстановка днес. Със сигурност Старият завет е бил много селскостопански в своята обстановка и практики... Второ, например, практиката на многоженството е доста разпространена... И това е толкова далеч от нас в културно отношение.

— Д-р Луис Ортеца

След като разгледахме как богословието и културата в Стария завет често ни се струват странни, трябва да погледнем към третия вид отдалеченост – която можем да наречем „личностна“ отдалеченост.

Личностна

Когато говорим за „личностна“ отдалеченост, се позоваваме на факта, че хората, живели в дните на Стария завет, са различни от съвременните хора. Много от пропастите между нас и тях често включват много личностни, човешки фактори. Разбира се, хората на Стария завет не са напълно различни от нас. И по-нататък в този урок ще видим, че приличат на нас в редица съществени отношения. Но в същото време те имат изумително различни преживявания, които ги правят много различни от това, което представляваме ние днес.

Не бива да се изненадваме, че хората в старозаветните времена се различават от хората в днешния ден. В крайна сметка много от техните разположения и дейности произлизат от богословския и културен свят, в който живеят. Помислете в следното отношение: На богословско ниво много хора в Стария завет имат забележителни духовни преживявания, за разлика от нас днес. Те имат видения от небето и чуват с ушите си гласа на Бога. Взаимодействат си с небесни същества. Спрете и се запитайте как ще се промените, ако самите вие имахте подобни духовни опитности? Какъв вид човек щяхте да бъдете, ако бяхте преживели вдъхновени от Бога видения, срещи, ангели и демони и други подобни? Без съмнение, подобен опит би ни променил из основи. Осъзнаването на тази истина ни помага да признаем, че ние сме различни от хората в Стария завет в много важни отношения.

Още повече, помислете как се различаваме от старозаветните хора заради културните влияния. В Стария завет хората често изпълняват културни роли, които са ни чужди. Има царе, царици, слуги и роби. Мъжете и жените гледат на ролите си много различно от начина, по който гледаме днес на своите роли. Характерите на старозаветните хора са дълбоко повлияни от ужасите на древните войни. Преживяването на глад и суша без помощта на съвременната технология се отразява на физическото и емоционално здраве на древните народи. Мнозина от нас днес никога не са се оказвали в подобни ситуации. И в резултат, на нас често ни е трудно да се отъждествим с хората, описани в Стария завет.

Сега след като признахме причините и видовете отдалеченост, които ни отделят от Стария завет, трябва да се насочим към втората ни тема: значимостта на

Стария завет за съвременните хора. Ако Старият завет е написан толкова отдавна, защо трябва да очакваме, че той има някакво значение за нас днес?

ЗНАЧИМОСТ

Има безброй причини, поради които християните би трябвало да очакват Старият завет да има значение за живота им. Но навярно най-важното доказателство идва от Исус и неговите апостоли и пророци от I в. Тези мъже убедено поучават, че Старият завет не е просто авторитетното Божие слово за древния Израил, но е и Божието слово за християните от тяхното време. Много християни днес вярват, че Новият завет е даден, за да се премахне Стария. Но в действителност Исус и неговите апостоли и пророци казват точно обратното. Те учат, че Старият завет е жизненоважен, за да могат християните във всяка епоха да живеят вярно на Бога.

На много места Новият завет учи, че Старият завет е важен за живота ни, но ние ще го погледнем само в две посоки. Първо, ще се спрем на някои части от учението на Исус, и второ, ще разгледаме част от учението на апостол Павел. Нека помислим първо за учението на Исус във връзка с важността на Стария завет.

УЧЕНИЕТО НА ИСУС

За да разберем какво учи Исус за значимостта и авторитета на Стария завет за неговите последователи, ще погледнем накратко две страни на неговото учение. Ще тръгнем от някои пасажи, които често изглеждат отрицателни коментари на Исус за Стария завет. А после ще прегледаме неговите определено положителни твърдения за значимостта на тази част от Библията. Да започнем с коментарите на Исус, които мнозина тълкуватели възприемат като негативен възглед за Стария завет.

Отрицателни коментари

Повечето от нас са запознати с Проповедта на планината на Исус в Матей 5-7. На едно място в Проповедта Исус засяга няколко морални проблема. Неговият подход към тези въпроси оставя у много добронамерени вярващи впечатлението, че Исус се противопоставя или поправя учението на Стария завет. Чуйте тези познати пасажи. В Матей 5:21-22 четем следните думи за убийството:

Чули сте, че е било казано на древните: „Не убивай“; и: „Който убие, ще бъде виновен пред съда.“ А пък Аз ви казвам, че всеки, който се гневи на брат си (без причина), ще бъде виновен пред съда (Матей 5:21-22).

В Матей 5:27-28 Исус споменава прелюбодейството по следния начин:

Чули сте, че е било казано: „Не прелюбодействай.“ Но Аз ви казвам, че всеки, който гледа жена, за да я пожелае, вече е прелюбодействал с нея в сърцето си (Матей 5:27-28).

В Матей 5:31-32 Той говори за развода:

Още е било казано: „Който напусне жена си, нека ѝ даде разводно писмо.“ А пък Аз ви казвам, че всеки, който напусне жена си, освен поради блудство, я прави да прелюбодейства; и който се ожени за нея, когато бъде напусната, той прелюбодейства (Матей 5:31-32).

В Матей 5:38-39 Исус говори за отмъщението:

Чули сте, че е било казано: „Око за око, зъб за зъб.“ А пък Аз ви казвам: Не се противете на злия; но ако те плесне някой по дясната буза, обърни му и другата (Матей 5:38-38).

И накрая, в Матей 5:43-44 Христос засяга проблема с любовта към враговете така:

Чули сте, че е било казано: „Люби ближния си, а мрази неприятеля си.“ Но Аз ви казвам: обичайте неприятелите си и се молете за онези, които ви гонят (Матей 5:43-44).

Като последователи на Христос трябва да се съгласим, че Исус е най-висшето Божие откровение и че неговото учение е далеч по-пълно от учението на Стария завет. Той прониква до сърцето и го разширява до най-далечни хоризонти така, както Старият завет никога не прави. Но за съжаление, много християни са заключили, че възгледите на Исус за убийството, прелюбодейството, развода, клетвите, отмъщението и любовта към враговете всъщност противоречат на Стария завет.

Много вярващи погрешно вярват, че Исус отхвърля старозаветното учение в полза на своите, по-обширни наставления. Ако този разпространен възглед е донякъде близо до истината, тогава имаме добра причина да мислим, че Исус идва, за да ни извади от моралния авторитет на Стария завет. Но когато се замислим по-внимателно какво всъщност казва Исус в Матей 5, откриваме, че подобен възглед далеч не е уместен. Исус по никакъв начин не противоречи на *нищо* от Стария завет. По-скоро той потвърждава неговия авторитет и отхвърля разпространените в по онова време неправилни схващания за Стария завет.

Вместо да не се съгласи със Стария завет, Исус протестира против начините, по които много книжници и фарисеи *тълкуват* Стария завет по негово време. Тогава пряк достъп до Библията имат малцина. По тази причина обикновените хора

в Израил разчитат сериозно на устните наставления на своите религиозни водачи. Но вместо да учат от самия Стар завет, книжниците и фарисеите често основават своето наставление на преданията, които са *прибавили* към него. Тъжното е, че преданията са склонни да се фокусират на външното покорство вместо на състоянието на сърцето – което е основната грижа в учението както на Исус, така и на Стария завет.

Като цяло Исус противопоставя своето учение – което е в съгласие със Стария завет – на възгледите „казано е“ и „чули сте.“ С други думи, Той има предвид устното предание. Когато Исус и други новозаветни фигури споменават Стария завет, винаги говорят какво е „писано“ или „четено.“ И никъде в Новия завет Исус не отрича нищо, представено по този начин. Така че в Проповедта на планината Той не изразява несъгласие с *писаното* в Стария завет, а по-скоро с устните предания, навлезли в Израил чрез разни учители. В тази светлина трябва да погледнем по-отблизо какво в действителност казва Исус за тези устни тълкувания.

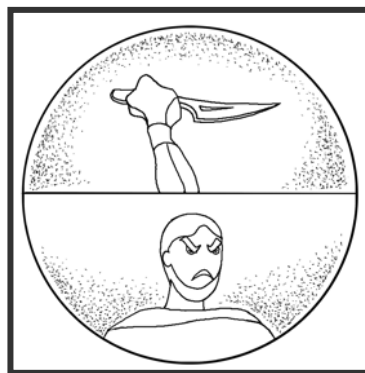
Когато говори в Проповедта на планината, използвайки израза „Чули сте, че е било казано, но Аз ви казвам“, Исус не заявява, че старозаветният закон не е вече в сила. Всъщност много ясно казва точно обратното „Дошъл съм да изпълня Закона.“ Но Исус използва добре познатия равински подход, практикуван от учителите на Закона, за да изтъкнат своя авторитет да поучават. „Чули сте различни хора в преданието да ви казват тези неща за учението на Закона, но Аз ви казвам...“ И това върви с настоящия авторитет и с допълнителен авторитет. Така Исус установява своя авторитет на учител с този добре познат подход, но не за да отрече старозаветния закон, а за да каже нещо много богословски и христологически важно – че е важно старозаветният закон да се тълкува във връзка с него и неговото учение.

— д-р Грегори Р. Пери

Нека помислим отново за контрастите, които прокара Исус. Във връзка с темата за убийството много хора вярват, че Той разширява забраната за убийство, включвайки омразата. Но е важно да се разбере, че Старият завет осъжда не само убицеца, но и раздорите между Божиите хора.

Идеалът за хармония и мир сред Божия народ е добре изразен в Псалом 133:1, където се казва:

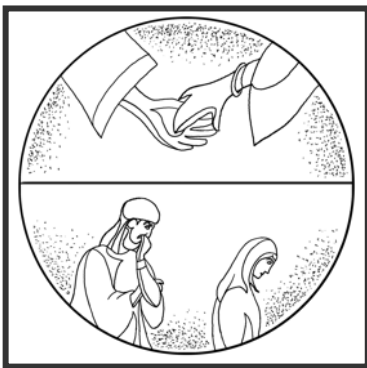
Ето, колко е добро и приятно да живеят
братя в единомислие! (Псалом 133:1).

Старият завет е против
убийството и раздорите.

Популярните предания в дните на Исус оправдават омразата и раздорите сред юдеите, стига да не се стига до физическо убийство. За разлика от това Исус препотвърждава реалните старозаветни стандарти като свързва забраната да се убива със забраната да се мрази.

По отношение на прелюбодейството много хора неправилно вярват, че Исус отива отвъд старозаветната забрана на физическото прелюбодейство и включва и прелюбодейството в сърцето. Но в Изход 20:17 десетата заповед гласи:

Старият завет е против прелюбодейството и пожелаването.

Не пожелавай къщата на ближния си, не пожелавай жената на ближния си, нито слугата му, нито слугинята му, нито вола му, нито магарето му, нито каквото и да било нещо, което е на ближния ти (Изход 20:17).

Тук Старият завет изрично забранява пожелаването на чужд съпруг/а – с други думи, прелюбодейството в сърцето. Доводът на Исус не е отричане на старозаветния закон, а

само повторното му потвърждаване.

По отношение на развода в дните на Исус много религиозни водачи в Израил вярват, че мъжът може да се разведе с жена си на практика заради всичко. Те учат, че правото им се дава от старозаветното законодателство, достатъчно е да напишат правилните според закона документи. Старият завет обаче ясно посочва, че Бог не одобрява подобно поведение. В Малахия 2:16 четем:

Мразя развода, казва Господ, Израилевият Бог (Малахия 2:16 – букв. От англ.)

Старият завет е против развода.

В Матей 19:3-9 Исус обяснява с повече подробности своята позиция за развода. Ясно дава да се разбере, че позицията му за развода е основана на самия Стар завет, най-вече на разказа за сътворението, който включва Адам и Ева.

Относно даването на клетви, някои равини в дните на Исус учат, че е позволено да се излъже, стига човекът да не се е заклел, че ще изпълни думите си. Исус не се съгласява с това учение и настоява, че Старият завет забранява всякакви лъжи, не само лъжите, които нарушават клетва. Например, Притчи 6:16-17 започва с:

Старият завет е против
лъжата.

За отмъщението истинското старозаветно законодателство за „око за око“ в Изход 21:24 във времето на Исус се приема като Божие одобрение на личното възмездие. Вярва се, че всеки път, когато някой ти направи лошо, имаш право да му навредиш в същата степен. Обаче в началото „око за око“ е част от законодателството на Моисей за съдиите. Предназначено е да напътства съдиите в официалните съдилища на Израел. Както днес и тогава от съдиите се изисква да издават справедливи присъди и наказания съразмерни с тежестта на извършените престъпления.

Моисей няма за цел този стандарт да се прилага в междуличностните взаимоотношения. Напротив, Старият завет учи, че поведението в обикновения, всекидневен живот трябва да се направлява от доброта и милостта. Както се казва в Левит:

Старият завет насърчава
доброто отношение към
враговете.

Шест неща мрази Господ, и дори седем са мерзост за душата Му: надменни очи, лъжлив език... (Притчи 6:16-17).

Точно затова Исус продължава в Матей 5:37 с думите:

Но говорят ви да бъде: да, да; не, не... (Матей 5:37).

Исус не е несъгласен със Стария завет, а показва, че устните предания на книжниците и фарисеите са далеч от старозаветните стандарти.

Старият завет е против
отмъщението.

Да не отмъщаваш и да не храниш злоба, за да не се натовариш с грях заради него... Аз съм Господ (Левит 19:18).

Исус не е съгласен с лъжливото тълкуване на закона, предназначен да се спазва от съдиите в съдилищата, и утвърждава старозаветното учение, че трябва да показваме доброта в междуличностните си отношения.

Накрая за любовта към враговете, някои учители от дните на Исус учат, че е приемливо да мразиш враговете си. Очевидно от заповедта в Левит 19:18 – „да обичаш ближния както себе си“ – те заключават, че е също толкова правилно да мразиш

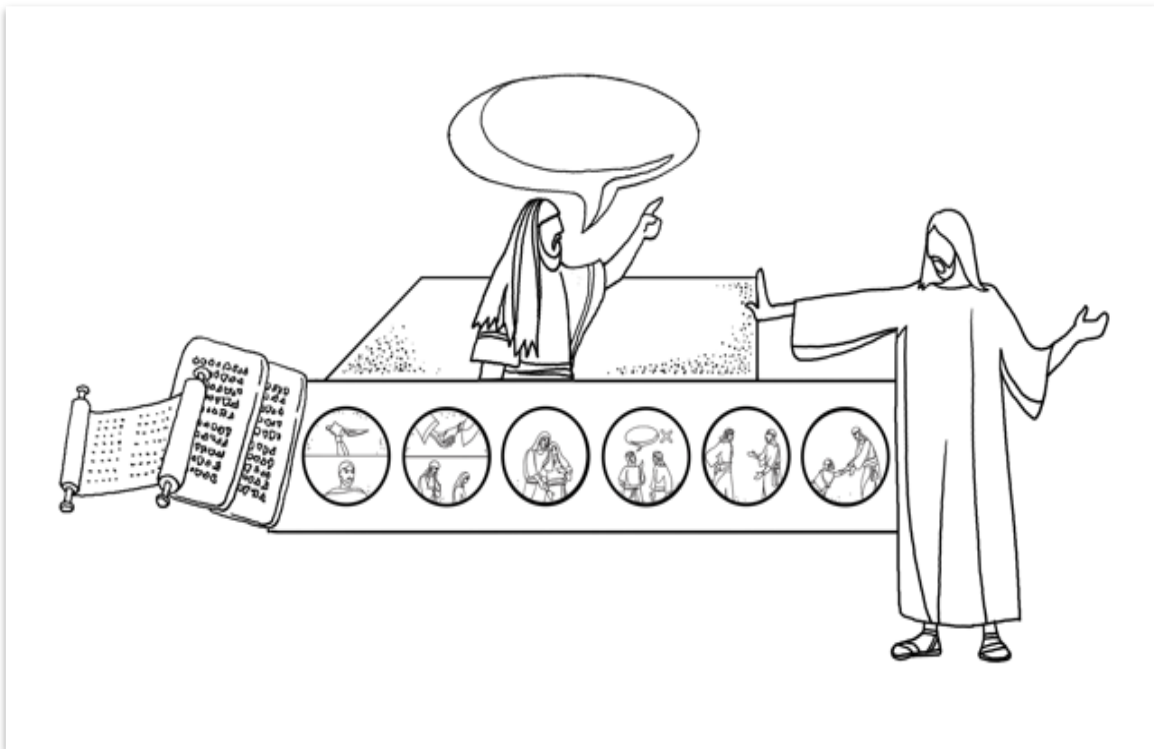
враговете си. Но Старият завет ни насърчава да обичаме своите врагове. Например, в Изход 23:4 четем:

Ако срещнеш заблудилия се вол или магаре на врага си, непременно да му го закараш (Изход 23:4).

Така видяхме, че Исус не противопоставя своите възгледи на възгледите на Стария завет. Напротив, противопоставя се на неправилните *тълкувания* на своето време и потвърждава истинското учение на Стария завет.

Когато в Проповедта на планината Исус представя тези твърдения „Чули сте, че е било казано, но аз ви казвам“, мисля, че най-добрият поглед към тях е, че Той дава истинския смисъл на Закона. Не въвежда нещо ново, а един вид излага каква е целта на Бога през цялото време. Така че когато Законът гласи „Не прелюбодействай,“ Бог никога не е искал неговият народ да си мисли, че може да се измъкне, ако гледа похотливо жени, които не са техни съпруги или дори ако гледат похотливо и собствените си съпруги. Така Исус не въвежда ново изискване, а просто изяснява това, което вече се съдържа в Закона.

— д-р Джеймз М. Хамилтън

Исус се противопоставя на неправилните тълкувания, а не на самия Стар завет.

Положителни изказвания

В Евангелията има многобройни текстове, които ясно показват положителния възглед на Христос за пълния авторитет и значимост на старозаветните Писания. Той често се позовава на Стария завет като основа на собственото си учение. И не бива да забравяме сцената на планината на преображението, когато Исус стои между законодателя Моисей и пророк Илия. И четирите Евангелия подчертават съвършената праведност на Исус – неговото пълно покорство на закона и пророците. Той живее в подчинение на учението на Стария завет. Идва да го изпълни и призовава своите ученици да правят същото. Чуйте какво казва Исус в Матей 5:17-18:

Да не мислите, че съм дошъл да отменя закона или пророците? Не съм дошъл да отменя, а да изпълня. Защото, истина ви казвам: докато премине небето и земята, нито една йота, нито една точка от закона няма да премине, докато всичко не се сбъдне (Матей 5:17-18).

Тук Исус настоява, че не е дошъл да отмени „закона и пророците“ – обичайното название на целия Стар завет през I в. Всъщност началото на стих 17 можем да преведем не просто „Да не мислите,“ а „Дори не си помисляйте...“ Така когато Исус продължава и казва, че и най-малката буква и йота на Закона ще останат в сила, „докато всичко не се сбъдне,“ реално утвърждава ролята на старозаветните Писания. За нещастие, много християни четат тези стихове и си мислят, че Исус иска да каже: „Не съм дошъл да премахна Стария завет, а да го направя без значение.“ Случаят обаче изобщо не е такъв. Чуйте думите на Исус, казани по-нататък в Матей 5:19:

И така, който отмени една от тези най-малки заповеди и научи така хората, най-малък ще се нарече в небесното царство; а който ги изпълни и научи така хората, той ще се нарече велик в небесното царство (Матей 5:19).

Обърнете внимание какво казва Исус в този пасаж. Ако хората не успеят да спазят или ако насърчават други да пренебрегнат даже най-малката от заповедите, ще станат „най-малки в небесното царство.“ И който спазва и учи другите да спазват дори най-малката от тези заповеди, ще се нарече „велик в небесното царство.“

Исус знае нещо за юдеите от своето време, което се отнася и за вярващите днес. Всички сме склонни да подбираме кое от Стария завет да прилагаме в своя живот. Склонни сме да обръщаме внимание на местата, които харесваме, и да подминаваме и дори да отхвърляме други части, които не харесваме. Но Исус настоява учениците му да утвърждават и да следват всяка подробност от целия Стар завет, а не само части от него. Чуйте начина, по който го казва в Матей 5:20:

Защото, казвам ви, че ако вашата праведност не надмине тази на книжниците и фарисеите, никак няма да влезете в небесното царство (Матей 5:20).

Последователите на Христос не бива да изпаднат в лицемерие, твърдейки че вярват, че Старият завет е Божие слово без да му се покоряват.

Във връзка със Стария завет в Лука 24 глава самият Исус, възкръсналият Исус, превежда учениците по пътя за Емаус през библиейско изучаване на Стария завет и им показва из цялото Писание текстовете, свързани с него. Това трябва да означава, че Исус вижда Стария завет като важен и сочещ към него. Сякаш казва: „Вижте, може да имате възкресението, моето възкресение и това е чудесно, но не си мислете, че понеже вече имате мен, нямате нужда от текста, че нямате нужда от книгата за миналото. Напротив, още повече се нуждаете от нея, за да разбирате мен и Божиите намерения за света.“ Затова виждаме как Исус утвърждава Стария завет тук и на много други места. Когато е изкушен, Той не спира да повтаря: „Писано е...Писано е... Писано е...“ Това е Учителят, който ни показва, че е послушен на Писанието, а колко по-послушни трябва да са неговите последователи.

— Д-р Питър Уокър

Сега след като видяхме как учението на Исус утвърждава значимостта на Стария завет за нас днес, трябва да се насочим за кратко към друга част от Новия завет – учението на апостол Павел.

УЧЕНИЕТО НА ПАВЕЛ

Като цяло евангелските християни разчитат до голяма степен на Посланията на Павел в Новия завет. Но сме склонни да разбираме неправилно отношението на Павел към значимостта на Стария завет за християнския живот. Отново и отново се намират добронамерени християни, които спорят, че Павел освобождава Христовите последователи от авторитета на Стария завет. Но както изтъкват редица тълкуватели, по тези въпроси между Павел и Исус съществува съвършено съгласие. Подобно на Исус Павел се противопоставя на начините, по които много негови съвременници боравят погрешно със старозаветните Писания и настоява за издигане на техния неоспорим авторитет и значимост за християнския живот.

Ще разгледаме учението на Павел по същия начин, както изследвахме възгледите на Исус по тези въпроси. Първо, ще се спрем на пасаж, където апостолът сякаш прави отрицателни коментари за Стария завет. А на второ място,

ще разгледаме някои от неговите положителни изказвания за значимостта на Стария завет за последователите на Христос. Да се спрем първо как Павел като че ли коментира отрицателно Стария завет

Отрицателни коментари

Чуйте тези добре познати думи от Галатяни 3:1-5.

О, неразумни галатяни, кой ви омая така – вас, пред чиито очи Иисус Христос е бил ясно изобразен като разпънат? Това само желая да науча от вас: чрез дела изисквани от закона ли получихте Духа, или чрез слушане с вяра? Толкова ли сте неразумни, че след като започнахте в Духа, сега се усъвършенствате в плътта? Напразно ли страдахте толкова? Ако наистина е напразно! Тогава Този, който ви дава Духа и върши чудеса между вас, чрез дела изисквани от закона ли върши това, или чрез вяра в посланието? (Галатяни 3:1-5).

Забележете, че в този пасаж апостолът противопоставя „делата на закона“ и „вярата.“ Мнозина приемат, че контрастът поставя нравственото учение на Стария завет срещу нравствените наставления на Новия завет и на християнския начин на живот.

Тези и подобни изявления в Посланията са накарали някои да мислят, че Павел отхвърля значимостта на Стария завет в полза на коренно различното учение на християнската вяра. На практика много християни спорят, че разглеждането на Стария завет така сякаш той предлага авторитетно ръководство представлява обръщане гръб на благовестието. Но ние трябва да погледнем по-внимателно цялото Послание до галатяните, както и другите текстове от Посланията на Павел. Там откриваме, че точно като Христос, Павел не е против самия Стар завет, а срещу злоупотребата с него. Павел застава твърдо против *неправилното използване* на Стария завет като ръководство за заслуги и легалистична религия. Чуйте как се обръща апостолът към църквите в Галатия по-нататък в Галатяни 3:10-13:

Точно като Христос, Павел се противопоставя на неправилните тълкувания, а не на самия Стар завет.

Защото всички, които се облягат на дела изисквани от закона, са под проклетие, понеже е писано: „Проклет всеки, който не постоянства да изпълнява всичко писано в книгата на закона.“ А че никой не се оправдава пред Бога чрез закона, е явно, защото „праведният чрез вяра ще живее.“ А законът не действа чрез вяра, а казва: „Който върши това, което заповядва законът, ще живее чрез него.“ Христос ни изкупи от проклятието на закона, като стана проклет за нас; защото е писано: „Проклет всеки, който виси на дърво“ (Галатяни 3:10-13).

Както показва пасажът, Павел се противопоставя на лъжеучителите, които разчитат за своето оправдание на изпълнението на закона. Когато това е нашата нагласа, ние сме проклети, защото никога няма да изпълним съвършено Божия закон. Единственият начин да избегнем проклятието на закона е чрез вяра в Христос, който понесе Божието проклетие върху себе си.

Павел никога не се противопоставя на самия Стар завет. Никога не смята, че учението на Стария завет е без значение за християните. По-скоро се опълчва на лъжеучителите, които твърдят, че спасението зависи от изпълнението на закона вместо от вярата в Христос. Всъщност в своето Послание до галатяните Павел реално се позовава на Стария завет, за да докаже своя новозаветен принцип, че оправданието пред Бога е единствено чрез вяра. Чуйте отново думите на Павел в Галатяни 3:11, където цитира Авакум 2:4:

Праведният чрез вяра ще живее (Галатяни 3:11).

До голяма степен по същия начин в Римляни 4:1-12 апостолът илюстрира същия старозаветен принцип, използвайки живота на Авраам. От негова гледна точка новозаветното учение за оправданието единствено чрез вяра на практика произлиза от учението на Стария завет.

Павел... е бил апостол сред езичниците, но е обичал и своите сънародници, собствения си юдейски народ. Искал е да ги види, искал е те да стигнат до жива връзка с Господ Исус Христос, и страда в опит да им покаже, че всъщност тяхното наследство, Старият завет, учи, че хората всъщност се спасяват единствено чрез вяра; открива, че ключови патриарси на вярата, като Авраам, например, дори нашият велик отец Авраам, е спасен чрез вяра. Това е една от важните задачи за Павел – да убеди своите сънародници, че посланието му на практика произхожда от Стария завет и че Исус е изпълнението на Стария завет. Затова за него наистина е важно да използва Стария завет, за да илюстрира това послание за спасение единствено чрез вяра.

— д-р Вуяни Синдо

Павел обича Стария завет, включително Закона на Моисей. В Римляни 7:12 той пише, че заповедта е „свята, справедлива и добра.“ Но когато злоупотребяваме с Божия закон като начин да се спечели спасение, ние го изопачаваме до нещо, далеч от предназначението му. В целия Стар завет хората се спасяват от Божието осъждане по Божията благодат чрез вяра в Божието обещание, че в бъдещето ще дойде Месията. Покорството на Божия закон трябва да е тяхната реакция на признателност за благодатта, чрез която са спасени. Даже днес е нужно да признаем това разграничение. Старозаветните морални наставления се отнасят за християните, не като начин за постигане на спасение, а като начин да се покаже нашата благодарност за спасението, получено даром в Христос.

След като видяхме, че в действителност отрицателните коментари за Стария завет в учението на Павел касаят неправилното използване на Стария завет като система за изработване на праведност, сега трябва да погледнем силните, положителни заявления на апостола относно авторитета на Стария завет и неговата значимост за Христовите последователи.

Положителни изказвания

Павел е юдеин. Винаги е бил юдеин. Неговият произход е юдейски... Той говори за юдейството си. Посветен е на Писанията. Във Филипияни казва, че като фарисей е бил посветен на тях. Когато разказва на галатяните за своя произход, споменава, че ревността му към преданията на предците е била по-голяма от тази на връстниците му. И тук говори за юдаизма. Казва, че се е посветил на учението на Стария завет, на учението на еврейската Библия. Когато отива при езичниците, неговият юдейски произход се включва в учението му кой е Исус. Когато отива при народите, той иска от тях да разберат, че идването на Исус е идване на юдейския Месия, че достигането на благовестието сред всички народи е изпълнение на обещанията, дадени на Авраам... Павел не отхвърля Писанията, но ги разбира вече по нов начин. Разбира, че Исус е изпълнението на всичко, за което говори еврейската Библия.

— д-р Марк А. Дженингс

Вижте какво пише Павел за Стария завет в Римляни 15:4:

Защото всичко, което е било писано отпреди, е било писано за наше поучение, за да можем ние чрез търпението и утехата на Писанията да имаме надежда (Римляни 15:4).

Когато говори тук за „писано отпреди“ и за „Писанията,“ Павел има предвид Стария завет. Според пасажа Старият завет е от решаващо значение за развиване и поддържане на нашата християнска надежда. Историите, законите, псалмите, пророчествата в Стария завет са „за наше поучение.“

Но без съмнение във II Тимотей 3:16-17 Павел прави най-силното си и най-ясно изказване за важността на Стария завет. Ето какво пише:

Цялото Писание е боговдъхновено и полезно за поука, за изобличение, за поправяне, за наставление в правдата; за да бъде Божият човек усъвършенстван, свършено подготвен за всяко добро дело (II Тимотей 3:16-17).

Повечето християни знаят този стих, но често си представяме, че думите „цялото Писание“ се отнася за Новия завет. Да, безспорно тези думи се отнасят за нашия възглед върху Новия завет. Но когато Павел пише на Тимотей „цялото Писание,“ има предвид най-вече Стария завет. Чуйте какви чудесни неща е способен да ни даде Старият завет – той може да ни поучава, да предлага изобличение, да ни поправа и да ни наставлява в праведност, подготвяйки ни за всяко добро дело. Накратко, Павел казва, че Старият завет е необходим за живота на християнина.

И така, когато Павел казва: „Цялото Писание е боговдъхновено и полезно за поука, за изобличение, за поправяне, за наставление в правдата,“ той говори за Стария завет. Говори за значимостта на Стария завет. И казва, че той е не само значим, но и абсолютно значим... Без него ние не разполагаме с никакъв контекст за разбиране на различните понятия, използвани в Новия завет. Например, Бог – кой е този Бог? Или Христос – Какво е Христос? Или понятия като грях, спасение, даже благовестие. Всички тези понятия да въведени и разработени в Стария завет и само чрез разбирането на тяхната употреба там, ще сме способни да четем Новия завет осведомено и отговорно.

— д-р Матю Нюкърк

Видяхме, че трябва да изучаваме Стария завет заради предизвикателствата на неговата отдалеченост и очакванията на неговата значимост. Сега да се обърнем към третата главна тема в този урок – задачата да правим приложения от Стария завет към живота си днес.

ПРИЛОЖИМОСТ

Едно е да казваме, както би трябвало, че Старият завет е значим за християните днес, но е съвсем друго да пуснем тази истина в действие. Понякога не е трудно да видим как се отнася за нас Стария завет, но друг път заради отдалечеността между нас и Стария завет това е много трудно. Успокояващо е, че Святият Дух помага на последователите на Христос да изучават и прилагат Стария завет. Той ги учи по начини, които надхвърлят това, което бихме могли да постигнем със собствени сили. Но нашата отговорност е да изучаваме Стария завет възможно най-задълбочено, за да сме способни да го приложим правилно в живота си днес.

Апостол Павел говори на Тимотей за тази отговорност. Във II Тимотей 2:15 апостолът казва:

Старай се да се предоставиш на Бога одобрен работник, който няма от какво да се срамува, като излагаш право словото на истината (II Тимотей 2:15).

Както го казва Павел тук, за да сме одобрени, трябва да подхождаме като „работник“ – *ergates* (ἐργάτης) на гръцки – със значение на работник, който се труди усърдно да борави правилно с Божието слово.

Ще разгледаме съвременното приложение на Стария завет в три стъпки. Първо, ще открием предизвикателствата, които трябва да преодоляваме, когато се опитваме да прилагаме Стария завет в живота си. На второ място, ще анализираме връзките, които правят приложението възможно. И трето, ще изследваме историческите процеси, които трябва да признаваме, за да го прилагаме. Да започнем с предизвикателствата, които срещаме, когато прилагаме Стария завет в своя живот днес.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Както видяхме по-рано в този урок, на хората, живели преди много години, Бог първо дава Стария завет, за да могат на своето време да живеят според него. Но както също така видяхме, той дава тези Писания и *на нас*, за да можем й в *нашето* собствено време да живеем според него. Днес обаче живеем в свят, страшно различен от света на Стария завет. Между нас и Стария завет стои пропаст, която трябва да отчитаме при прилагане на неговите текстове. Чуйте I Коринтяни 10:11, където апостол Павел обобщава предизвикателството на християнската приложимост на Стария завет. Там той пише:

А всичко това им се случи за пример и беше записано за поука на нас, върху които са дошли последните времена (I Коринтяни 10:11).

От по-широкия контекст на пасажа научаваме, че Павел има предвид старозаветните повествования за излизането на Израил от Египет и как те се отнасят за коринтските християни. Забележете, че маркира най-малко три неща. Първо, за събитията от далечното минало той казва: „тези неща се случиха... бяха записани“ (СП). Второ, Павел прави връзка със себе си и неговите близки християни в Коринт, казвайки, че историите са „записани за поука на нас.“ И трето, апостолът признава, че между старозаветните дни и християнската епоха са се случили много неща, описвайки Христовите последователи като хора, „върху които са дошли последните времена.“ Християните живеят в края на историческите времена, във времето на изпълнение на историята. Думите на апостола тук разкриват предизвикателството за съвременната приложимост на Стария завет.

Харесвам това, което Павел казва в I Коринтяни 10. В I Коринтяни 10 глава той разсъждава за историята на Израил и факта, че тази история е записана в старозаветните Писания; казва на коринтяните, до голяма степен езичници, „Тези са се случили и те са записани за наша поука.“ Така Писанието е авторитет за хора, които в началото не са съществували, но Бог ги е имал в своя замисъл. Бог е суверенен над съставянето на Писанието и в своето намерение Той може, нищо че първоначално е написано за друга аудитория, Той може да цели Словото да говори и на нас.

— д-р Стивън И. Уитмър

Както предполагат думите на Павел, за да посрещнем предизвикателствата по прилагане на Стария завет днес, трябва да се справим с три неща. Първо, трябва да разбираме древния свят на Стария завет; второ, трябва да обмислим историческите процеси между нас и древния свят; и трето, трябва да извадим наученото от тези промени за нашия свят. Нека първо видим колко важно е да се обърне внимание на древния свят на Стария завет.

Древният свят

Една от главните ни задачи е да тълкуваме Стария завет, колкото се може по-близо до древния свят, на когото е даден в началото. Но дори да положим голямо старание, никога няма да го направим съвършено. Толкова дълбоко сме повлияни от света, в който живеем днес, че винаги ще отиваме при древните текстове на Писанието със съвременните предположения, от които не можем да избягаме напълно. За съжаление, този факт често се изтъква като оправдание, за да прочитаме в Стария завет тъкмо нещата, които вярваме от съвременна гледна точка. Но тогава подчиняваме Писанията на себе си, вместо ние да се подчиним на Писанията. Така макар да не можем изцяло да избегнат съвременната си нагласа,

всички верни ученици би трябвало да изучават старозаветните пасажии усърдно, за да разберат възможно най-добре техния първоначален смисъл.

Казано просто, оригиналното значение на един старозаветен пасаж е въздействието, заради което Бог и неговите боговдъхновени писатели са съставили текста за своите първи читатели. В много важно отношение ние не чуваме Бог и неговите боговдъхновени писатели да ни говорят директно, а ги подслушваме как говорят на други. Така когато изучаваме Стария завет е жизненоважно да задаваме въпроси като: Какви са били приоритетите на първите слушатели? В какво са вярвали? Какво е било тяхното положение? Как ги призовава Бог да му се подчинят в тяхното време? Да се отговори на този вид въпроси невинаги е лесно. Но търсенето на първоначалния смисъл на текста указва посоката на всички съвременни приложения.

След като отделим достатъчно внимание на древния свят на Стария завет, е необходимо да застанем пред предизвикателството да се справим с историческите промени, настъпили между старозаветните времена и днешния ни ден.

Исторически промени

За разлика от свещените книги на някои други религии, богословското учение на Стария завет се развива с течение на времето. Старият завет препраща към многото начини, по които Бог още от праисторическите времена разкрива истини за себе си, света и хората. После Той продължава с откровения в дните на патриарсите на Израил, в дните на Моисей и по времето, когато Израил влиза в Обетованата земя. Но не спира до тук. Виждаме Божиите откровения в епохата на монархията в Израил, по време на трагедията с плена на израилтяните, далеч от Обетованата земя и накрая във времената на борби, след като част от израилтяните се завръщат в земята. Не е така, сякаш Бог е открил нещо на своя народ еднократно и никога не е казвал нищо повече по темата. Напротив, в рамките на самия Стар завет Бог продължава да открива все повече и повече.

Освен това в учението на Новия завет също се наблюдават много съществени промени в библейската вяра. Новият завет признава авторитета на Стария завет, но също така открива нови събития в новозаветните времена. Така всеки път, когато прилагаме пасаж от Стария завет в живота си днес, трябва да се придвижим отвъд първоначалното му значение и да вземем предвид многостранните исторически промени, станали между древния старозаветен свят и нашия съвременен свят.

Библейската вяра не остава една и съща през вековете, не че Бог сякаш полага началото на една религия, премахва я и после я заменя с друга. Библията представя една религия или вяра, която израства. Богословите често описват промените в библейската вяра като органични – тя израства подобно на дърво, което пониква от семе до пълна зрялост. Ако помислите, видът на семето е много по-различен от вида на дървото, израснало от него. На всеки етап от развитието настъпват различия. Но си остава един организъм, едно растение. По същия начин по-късните части на Стария завет са различни от по-рано написаните. И Новият

завет се различава от Стария. Но разликите отразяват органичния растеж. Нашата вяра израства от едно семе, посято много отдавна, съзрявало през Стария завет и достигнало зрелостта си в Новия завет.

В начина, по който Бог се открива, има развитие. Библията показва това, което наричаме „органичен растеж,“ при който доктрините, темите и идеите за Бога израстват от семе до пълната си форма и така Библията дори говори за своето прогресивно послание. Да, в Библията и в Петокнижието има форма на прогресия. То е движение от началото на Божието откровение до пълното разцъфване, ако щете, както цветето разцъфва на забързан каданс.

— п-р Майкъл Дж. Глодо

Както виждаме, за да се изправим пред предизвикателствата на съвременното приложение, трябва да обърнем внимание не само на древния свят на Стария завет, но и на самите исторически промени, настъпили в самото Писание. Освен това трябва да останем силно посветени на истината, че Бог е боговдъхновил написването на Стария завет, като е имал предвид и нашия свят.

Нашият свят

Както Го казва Павел в I Коринтяни 10:11 Старият завет е „записан за поука на нас.“ Този факт изисква да признаем отговорностите си като последователи на Христос в своето съвремие.

Ако искаме да прилагаме ефективно Стария завет днес, винаги трябва да си задаваме въпроси като: Как се прилага първоначалното значение на старозаветния пасаж за днешния свят? Как се отнася към вида хора, които сме днес, и ситуациите, пред които се изправяме? Кои са нашите слаби и силни страни? Тези видове въпроси са от решаващо значение за процеса на прилагане на Стария завет днес.

С предизвикателствата на приложението на ум, трябва да се обърнем към втория, здраво свързан с тях проблем. Кои са връзките, които правят възможно днес да вземем първоначалното значение на старозаветния пасаж и да го приложим към съвременния ни свят?

Връзки

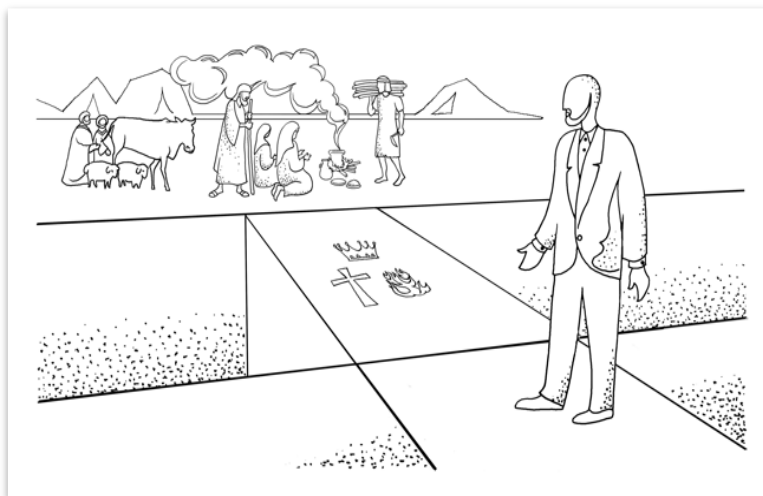
В много отношения съвременното приложение на Стария завет е като откриване на артефакти от древния свят, пренасянето им през хиляди години и накрая разкриване на неговото значение за днешния ни свят. Като си помисли човек това си е голямо пътуване. Какво ни кара да си мислим, че е възможно? Как ще успеем? Ами, за да може някоя древна книга да повлияе на наш съвременник, е

нужно да има известна връзка между съдържанието ѝ и нейния читател. Ако няма абсолютно никаква връзка, изобщо няма да разберем смисъла и просто ще го пропуснем. Същото важи и когато се занимаваме със Стария завет. Винаги трябва да мислим за връзките и общите неща, които се простират над разстоянието между старозаветните времена и днешния ден.

Има много варианти за групиране на тези връзки, но е полезно да подчертаем три общи страни. С израилтяните, които първи получават Писанията, имаме един и същи Бог; живеем в същия свят като тях; и сме същите хора като тях. Нека разясним тези свързващи линии, тръгвайки от факта, че Богът на новозаветните християни е същият като Бога, когото срещаме в Стария завет.

Същият Бог

Както видяхме между съвременния свят и този на Стария завет лежи огромна пропаст. Но по много реален начин съществуват основни истини, които са останали неизменни – кои сме ние, светът, в който живеем, и Бог, на когото служим. Верните християни днес се покланят и служат на същия Бог, на когото служат в Стария завет и

Фактът, че Бог е същият, прехвърля мост над пропастта между нас и Стария завет.

верните израилтяните от древността. Този факт установява много важни връзки, защото Писанието учи, че Бог е непроменим. Днес Той същият Бог, какъвто е и в древните времена. Тук трябва да сме внимателни. Неизменността не означава, че Бог е *неподвижен*. Не означава, че Той е откъснат от историята.

Вечно постановление. Традиционните християнски богослови с право учат, че има три основни начина, според които Бог е същият неизменен Бог. Той не се променя в своето вечно постановление, в своите божествени атрибути и в своите заветни обещания. Нека разгледаме всяко едно от тях и да видим как те подсиgurяват факта, че Бог е един и същ, както и в дните на Стария завет. Първо, вечното Божие постановление – неговият вечен план за вселената – е непроменимо.

Всеки път, когато нещо се случи в света, повечето хората се питат дали е нещо, което Бог всъщност е замислил или не е? И най-вече когато нещата в света не вървят, ние се чудим къде е Бог и каква е неговата цел? И мисля, че за нас е полезно да

разбираме в пълнота библейската доктрина за Божия суверенитет, защото е ясно, че нищо не се случва извън окончателната воля и цел на Бога. Има много места, които можем да посочим в Библията. Ефесяни 1 глава със сигурност е едно от тях, защото гласи, че Бог изработва всичко според намерението на своята воля. Така че всичко, което някога се е случвало в историята в крайна сметка е част от Божиите намерения... И Бог има – тайната за нашите ограничени умове е голяма – Бог има план, който осъществява в човешката история.

— д-р Филип Райкен

Както се изразява Исаия в Исаия 46:10:

[Бог], който от началото изявявам края и от древността – нестаналите още неща; който казвам: Намерението Ми ще се извърши и ще направя всичко, което Ми е угодно (Исаия 46:10).

Както сочи този пасаж, Библията учи, че всичко, което Бог е извършил и всичко, което върши, е част от непроменим, всеобщ замисъл, постановен преди Божието дело на сътворението.

В тези уроци ще изследваме целта и посоката на този вечен план в някои подробности, особено Божия план да установи своето царство на земята така, както е на небето. Но на този етап ще е достатъчно да се каже, че непроменимостта на вечния план на Бога ни учи, че неговите старозаветни цели са в унисон с новозаветните му цели. Независимо какви различия забелязваме, двата завета не представят два отделни плана. Нито един от плановете не измества и не противоречи на другия. Напротив, Старият и Новият завет са фази или стъпки от един общ план, който е движил и винаги ще движи историята към една неизменна цел – целта земята да се превърне в царството на Бога.

Божии атрибути. На второ място Бог е същият в своите божествени атрибути – качествата на неговата същност.

Със сигурност, докато работи в историята, Бог по различно време проявява различни аспекти от своя характер. Например, понякога Той изявява своята милост; друг път – своя гняв. Понякога показва своята велика мощ; друг път се въздържа от намеса. Но неговата вечна същност никога не се променя. Чуйте начина, по който авторът на Евреи говори за вечната същност на Христос в Евреи 1:10-12:

„В началото Ти, Господи, си основал земята и дело на Твоите ръце са небесата. Те ще изчезнат, а Ти пребъдваш. Да! Те всички ще овехтеят като дреха и като одежда ще ги свиеш, и те ще бъдат изменени; но Ти си същият и Твоите години няма да свършат“ (Евреи 1:10-12).

И в Яков 1:17 четем следното:

Всяко дадено добро и всеки съвършен дар е от горе и слиза от Отца на светлините, в когото няма изменение, нито сянка от промяна (Яков 1:17).

Както казва Яков тук, нашият Бог не се променя.

За съжаление, много добронамерени християни често говорят сякаш в Стария завет Бог има един набор от атрибути, а после в Новия завет притежава съвсем различен набор от атрибути. Спомням си как на шест години чух моята учителка да коментира за битката на Исус Навин при Йерихон. След като завърши своя разказ, тя ни погледна и каза: „Момчета и момичета, Бог в Стария завет е много зъл. Дори е искал да умират деца. Но сега Бог е друг. В Новия завет Той обича всички. Не сте ли радостни, че живеете по времето на Новия завет, а не на Стария завет? Естествено, всички се радвахме. Никой не искаше да умира както децата в Йерихон.

Колкото и добронамерена да беше моята учителка, тя имаше много сериозно неразбиране. Между Стария и Новия завет Божиите атрибути *не се променят*. Напротив, той е Богът на осъдението в Стария завет и в Новия завет. И Той е богът на любовта в Стария завет и в Новия завет. Атрибутите на Бога са вечни. Винаги са били и винаги ще бъдат непроменими.

Неизменността на Божиите атрибути разкрива връзки, които трябва да очакваме за всички периоди от историята. Божиите атрибути въобще не са се променили. Затова можем да сме убедени, че неговите действия и откровения в старозаветните, новозаветните и днешните времена непрекъснато отразяват вечната му същност. Той е и винаги е бил същия Бог, на когото се покланяме днес.

Заветни обещания. На трето място, Бог е един и същ и в своите заветни обещания. Без да се проваля Той ще изпълни всичко, за което в завета се е заклет да направи за своя народ.

Тук трябва да внимаваме. Много пъти в Библията Бог заплашва и предлага на хората неща, които не изпълнява. Но заплашите и предложенията не са заветни обещания. Заветни обещания са онези неща, за които Бог се заклева да извърши, и тези заветни клетви са непоклатими. В Евреи 6:17 се казва:

Така и Бог, като искаше да покаже по-пълно на наследниците на обещанието, че намерението Му е неизменимо, си послужи с клетва (Евреи 6:17).

Точно затова Божиите завети играят такава важна роля в тази поредица уроци. Учението на целия Стар завет и учението на Новия завет представляват едно, защото Бог изпълнява намеренията на своето царство чрез поредица от основни завети. Всеки завет се гради на предишните и ги разширява.

Първо, в дните на Адам Бог сключва завет, установявайки целите на Божието царство и ролята на човешките същества. В дните на Ной Бог стъпва на този завет, подsigурявайки стабилността на природата. Във времето на Авраам Бог

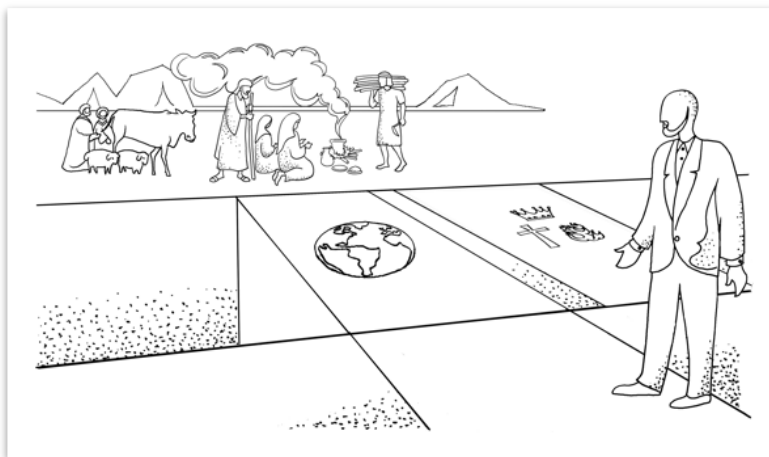
обещава, че Израил ще нарасне като народ и ще разпростре Божието благословение по целия свят. При завета си с Моисей Бог дава своя закон на племената на Израил. В дните на Давид Бог установява Израил като царство и подчертава, че наследниците на Давид ще седят на престола и ще царуват завинаги. И накрая Бог сключва нов завет в Христос, преодолявайки провалите в миналото и осъществявайки целите на своето царство. Разбира се, при всеки от заветите Бог наблюдава на различни насоки на царството, според изисквания на необятната му мъдрост. Но всяко обещание, което дава в тези завети, ще бъде изпълнено, защото неговите заветни обещания са неотменими.

Всички трябва да признаем, че от време на време ни се струва, че Бог сякаш е забравил или оставил настрана някои свои обещания. Но на практика, когато разбираме Писанието правилно – помнейки, че Бог не се променя – откриваме, че всяко заветно обещание е било или ще бъде изпълнено. Бог може да изпълнява своите обещания по начин, който никой не очаква, но въпреки всичко ги изпълнява. И понеже в Стария завет Бог е същият неизменен Бог, какъвто е и днес, неговите заветни обещания ни свързват с древното учение на Стария завет.

Видяхме, че Старият завет и нашата вяра днес са свързани с факта, че имаме един и същ неизменен Бог. Сега трябва да се спрем на втория тип връзки между вярата на Стария завет и днешната християнска вяра – факта, че живеем в един и същ свят.

Същият свят

Както отбелязахме по-рано, лесно е за нас да се съсредоточим на различията между нашето време и Стария завет. И въпреки, че са настъпили много промени от

Фактът, че живеем в същия свят, прехвърля мост над пропастта между нас и Стария завет.

времето на древния Израил насам, ние все пак живеем в същия свят. Никога не бива да си позволяваме мисълта, че Старият завет е написан за друга вселена, за свят изначално различен от нашия собствен. Светът на Стария завет е същият свят, в който живеем ние с вас днес. Със старозаветните вярващи имаме обща история и общ набор от обстоятелства.

Исторически контекст. Фактът, че старозаветните вярващи живеят в същия свят като нас установява най-малко два вида връзки между новозаветната вяра и

вярата на Стария завет. Първо, Стариият завет осигурява историческия контекст, който обяснява сегашните ни преживявания. И второ, Стариият завет описва паралелни ситуации, които *отразяват* наши настоящи преживявания. Нека изследваме какво имаме предвид с твърдението, че Стариият завет осигурява историческия контекст за нашите преживявания във вярата.

Една от най-очевидните и същевременно забележителни черти на Стариия завет е, че дава контекста на събитията и учението в Новия завет и в нашия свят днес. Старозаветните събития не се случват във вакуум. Не са измислени. Случват се в реалната история и много от тях оставят на света следа, която ще присъства във всяко време.

Например, Десетте заповеди, дадени на Израил на планината Синай, установяват трайна среда за моралното учение на Новия завет. Днес можем да забележим въздействието на Десетте заповеди в паметници и нравствени учения по целия свят. По същия начин избирането от Бога на Давид за глава на вечното царско родословие в Божия народ дава историческо обяснение на произхода на Исус като негов потомък. Несъмнено като Давидов син Исус продължава да е Цар над всичко, единственият, който може да ни даде спасение. Чрез тези и безчет други начини Стариият завет осигурява историческия контекст на днешния ни ден.

Аналогични ситуации. На второ място знаем, че споделяме един и същи свят със старозаветните вярващи, защото не само признаваме историческия контекст за своите преживявания, но и виждаме многото подобни ситуации между Стариия завет и нашето време.

Също като старозаветните вярващи живеем в свят, създаден от Бога, но паднал в греха. Верните в Стариия завет срещат противопоставяне от другите хора и от демоничните сили, а ние днес срещаме същата опозиция. В Стариия завет хората разчитат на Божията помощ, за да победят. Ние също разчитаме на неговата помощ. Тези видове сравнения са основни. Веднъж погледнем ли отвъд повърхностните несходства, ще забележим, че живеем в обстоятелства, много подобни на тези на старозаветните писатели и тяхната аудитория.

Една от най-завладяващите особености на Писанието е как то сочи към паралелите между събития в миналото и по-късни събития в историята. Пророците подреждат изхода на Израил от Египет до завръщането му от плена. Евангелията съпоставят живота на Исус с изхода на Израил от Египет. Апостол Павел изтъква приликите между пътуването на Израил към Обещаната земя и живота на християните, които следват Христос по пътя към новото небе и земя. Исус отбелязва сходствата между издигането на змията в пустинята от Моисей и как самият Той ще бъде издигнат на кръста. Списъкът е дълъг. Богословите често наричат тези паралели „библейска типология.“ Библейската типология се основава на факта, че по-късните обстоятелства приличат на по-ранните. И тези аналогии съществуват до голяма степен, защото и ние както Божия народ в Стариия завет живеем в този свят.

Освен, че имаме същия Бог и същия свят, можем да открием връзки между Стариия завет и днешния ден, защото имаме работа със същия вид хора.

Същите хора

Между древните хора от Стария завет и съвременните човешки същества има много разлики. Но Писанието учи, че всички произлизаме от един вид хора. Свързва ни важна приемственост, която е в основата на нашите различия и ни обединява въпреки времето и културата.

Божият образ. Ние сме едни и същи с хората от Стария завет най-малко в три отношения. Всички човешки същества са образ на Бога; всички сме грешни и всички хора се намират в завет с Бога. Първо, всички хора, независимо кога и къде живеят са образ на Бога. Учението е ясно представено по страниците на Стария и Новия завет. В Битие 1:27 четем следните думи:

И Бог създаде човека по Своя образ, по Божия образ го създаде;
мъжки и женски пол ги създаде (Битие 1:27).

В Битие 9:6 откриваме, че дори след като грехът покварява човечеството, хората продължават да са образ на Бога. Там четем:

Който пролее човешка кръв, и неговата кръв от човек ще се пролее;
защото по Божия образ Бог направи човека (Битие 9:6).

Освен това и Новият завет потвърждава, че всички хора са образ и подобие на Бога. Яков 3:9 казва това:

С него [езика] благославяме Бога и Отца и с него кълнем хората,
създадени по Божие подобие (Яков 3:9).

А в I Коринтяни 11:7 Павел казва:

Защото мъжът... е образ и слава на Бога (I Коринтяни 11:7).

От това, че Бог създава мъжа и жената по своя образ, виждаме, че това е обща черта на всички... които са съществували в Стария завет, като естествено Адам и Ева са първият мъж и жена. И това не е престанало и е основополагащо... прилика, която е обща за всички светии, живели преди нас, и всички хора, били преди нас.

— п-р Тимъти Маунтфорт

Разбирането на нашата роля като Божий образ е определящо за разбирането на целите на Божието царство през цялата история. По-нататък в друг урок ще имаме много повече да споделим какво значи да си по Божия образ. А на това

място ще е достатъчно да кажем, че хората се характеризират с редица общи черти. В миналото църквата насочва вниманието си главно на факта, че хората са рационални, че притежават специални езикови способности и че са морални или религиозни същества.

Фактът, че както Старият, така и Новият завет утвърждават, че всички хора са образ на Бога, ни предупреждава да не пресилваме различията между хората от старозаветните времена и съвременните хора. Разбира се, че в много отношения никак не си приличаме, но под повърхността, ние, които живеем днес, не сме напълно различни от древните хора. Макар да не сме съвсем същите, можем да приемем, че рационалните, речевите и моралните качества, характерни за тях, са характерни и за нас. Те мислят много подобно на нас. Разбират речта също като нас. Борят се с въпросите за моралността и вярата, както се борим и ние. И по тези причини, трябва да сме убедени, че можем да прилагаме Стария завет в своя живот. Хората, които са го написали и които първи са го получили, са образ на Бога точно каквито сме и ние.

Грешни. На второ място ние сме същия вид хора като тези в Стария завет, защото всички хора са грешни. Помислете за думите в Римляни 3:12, където Павел се позовава на Псалмите, когато описва греховното положение на хората. Той пише:

Всички се отклониха, заедно станаха негодни, няма кой да върши добро, няма нито един (Римляни 3:12).

Апостолът е напълно ясен, че всички хора са съгрешили. И учението не е само новозаветно. В III Царе 8:46 при освещаването на храма Соломон изразява по същество същото нещо, когато казва:

...защото няма човек, който да не греши... (III Царе 8:46).

В систематичното богословие има едно учение за „пълната поквара.“ А това означава, че в цялостта на човешкото естество, в неговото мислене, чувства и поведение, всичко е опетнено с грях дотолкова, че основното предположение е, че всичко, което прави, е в неподчинение на Божиите заповеди и святи стандарти. Така че, да, съществува такова нещо като грешно естество.

— д-р Луис Ортеца

Тъй като сме грешни, паднали образи на Бога, не е трудно да проумеем защо старозаветните писатели се съсредоточават толкова много на греха. Имаме връзка със Стария завет точно на това ниво, защото знаем, че също сме грешници – точно както първите получатели на Стария завет и всички след тях. Разбираме също защо Стария завет се фокусира на *изкуплението* на грешниците. От времето на

грехопадението на човечеството, всички хора имат нужда от изкупление. Този факт също ни свързва с древния свят на Стария завет.

Заветът. На трето място ние сме същия вид хора, защото през старозаветните времена, във времето от тогава до днес и дори днес всички хора се намират в завет с Бога.

Старият и Новият завет говорят последователно, че всички хора са обвързани с Бога чрез завет. Както ще видим в следващ урок, Божиите завети с Адам, а после с Ной са наречени „всеобщи“, защото са направени с всички човешки същества. Тези завети задължават всички хора пред Бога като техен добър и благодетелен Цар. Останалата част от Стария завет се фокусира главно на специалните завети, сключени от Бога с народа на Израил, често познати като „национални“ завети. Народът на Израил е обвързан с Бога чрез заветите с Авраам, Моисей и Давид и по-късно с новия завет, за който пророците на Израил предсказват, че ще настъпи. Всички ние сме в едно и също положение днес. Според заветите с Адам и Ной всеки човек е задължен пред Бога. А църквата днес е задължена пред Бога чрез специалните завети с народа на Израил в Стария завет и чрез новия завет в Христос. Спомнете си, че в Изход 19:6 Бог говори на планината Синай за своите специални взаимоотношения с Израил по следния начин:

И вие ще ми бъдете царство от свещеници и свят народ (Изход 19:6).

В I Петър 2:9 апостол Петър цитира същия пасаж, но го прилага за новозаветната църква. Той казва:

Но вие сте избран род, царско свещенство, свят народ, народ, който Бог придоби... (I Петър 2:9).

Тук Петър прилага за християнската църква думите, които Бог изрича в Стария завет пред своя специален заветен народ Израил. Прави го, защото последователите на Христос вече са свързани от Бога чрез новия завет, който е в Христос. Това е неизменна връзка, която минава през цялата история.

Сега след като разгледахме предизвикателствата, които трябва да преодолеем в своето прилагане на Стария завет, и връзките ни с него, трябва да насочим своето внимание към промените, с които трябва да се съобразим, ако искаме да прилагаме Стария завет за нашето време.

ПРОМЕНИ

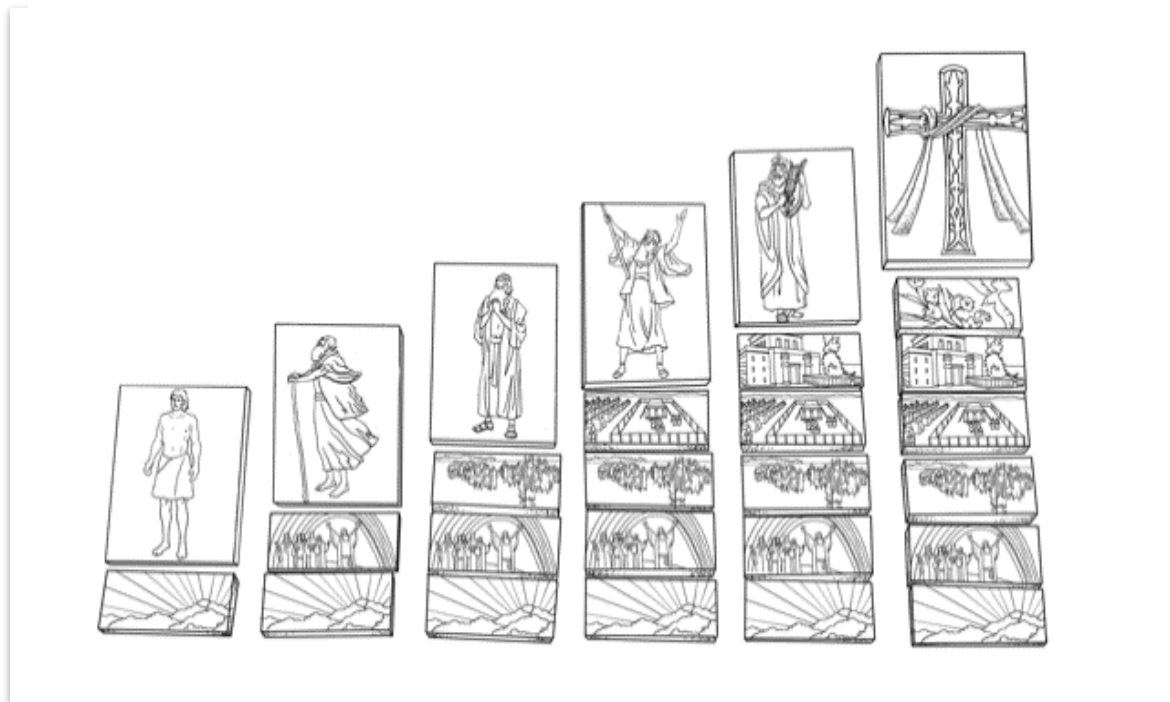
Както видяхме по-рано, прилагането на Стария завет в нашия живот днес трябва да отчита многото исторически промени, случили се в библейската вяра както в Стария, така и в Новия завет. Старият завет, Новият завет и нашата християнска вяра днес представляват една религия, една вяра. Все пак винаги трябва да съзнаваме, че са настъпили различни исторически промени.

Има много подходи за описване на тези промени, но ще осветлим три основни вида: епохални промени, културни промени и личностни промени. На първо място Бог открива себе си и своята воля пред своя народ в епохи или векове.

Епохални

Библейската история е дълъг разказ за начина, по който Бог се разкрива на своя народ прогресивно в историята, движена към божествено-постановения край в Христос. Има много различни методи за изследване на тази история, но един полезен начин е тя да се раздели на основни периоди или епохи, които съответстват на Божиите завети с неговия народ. При всеки следващ заветен период Бог се открива повече. Казано просто, Бог открива повече на Ной отколкото на Адам. Разкрива повече на Авраам, отколкото на Ной. Моисей получава повече откровение от Авраам. Бог дава на Давид по-голямо откровение отколкото на Моисей. А в новозаветната епоха Бог се открива най-много от всякога.

Бог се открива на своя народ прогресивно.

Адам Ной Авраам Моисей Давид Христос

Авторът на Евреи подчертава същата мисъл в Евреи 1:1-2, когато пише:

Бог, който много пъти и по много начини е говорил в миналото на

бащите ни чрез пророците, в края на тези дни говори на нас чрез Сина (Евреи 1:1-2).

Подобно на самите библейски автори християните разделят библейската история на различни периоди или епохи по различни критерии. Но като цяло християните признават, че най-голямата епохална промяна в библейската история настъпва между Стария и Новия завет. Това епохално разделение е жизненоважно за прилагането на Божието слово днес. И хилядолетия наред християните са задавали въпроса „Как учението на Стария завет се прилага в новозаветната епоха?“

Верните християни с основание вярват, че Старият завет има приложение за нас, но различно прилагат неговото послание към нашата епоха. От едната страна на спектъра са тези, които лансират възглед за библейската история на сегменти. Тези християни наблягат най-вече на *разликите* между старозаветната и новозаветната епоха. Приемат, че за съвременните вярващи трябва да прилагаме само онези старозаветни принципи, които са изрично споменати в Новия завет. Останалата част от Старият завет не се прилага за последователите на Христос.

В другия край на спектъра са няколко крайни позиции, които поддържат възглед за равнопоставеност на библейската вяра. Тези християни наблягат на *приемствеността* между старозаветния и новозаветния период. Според този възглед след като Новият завет не отхвърля и изрично не променя дадено старозаветно учение, християните са длъжни да го следват както са правили хората, живели преди Христос.

В този урок ще избегнем крайностите и ще застъпим нещо, което може да се нарече „възглед за развитието“ на библейската вяра. Според него за новозаветните християни трябва да се прилага всичко в Стария завет. Същевременно обаче трябва да отчитаме, че всяко измерение от Стария завет се е развило заради това, което Бог е направил в Христос. Всички старозаветни доктрини се отнасят за християните, но винаги в светлината на Новия завет.

Връзката между Стария завет и Новия завет е предмет на много дебати. Даже и днес тя е тема за много обсъждане. Един подход към този процес е това, което наричаме „прогресивно откровение“ – тоест Бог не открива всичко още в началото – историята на развитието в богословието, в учението на Стария завет спрямо Новия завет е наистина частично откровение в началото и пълно откровение в Новия завет с учението на Исус и апостолите, които записват реалността на богословието на църквата.

— д-р Даниел Стефен

В Галатяни 3:24 Павел говори за взаимовръзката между Стария завет и новозаветната вяра по следния начин:

Законът беше наш възпитател, докато дойде Христос (Галатяни 3:24
– букв. от англ.)

В този стих думата „възпитател“ превежда гръцкото съществително *пαιδαγωγος* (*пайдаѡγoς*). Понятието се отнася за учител или детегледач (педагог), който наставлява, насочва и дисциплинира дете, докато то израства към зрялост. Тук, както Павел посочва, старозаветното учение прилича на указания, давани на дете, а новозаветното учение е указанията към вече пълнолетен наследник.

Всички знаем, че родителите учат малките деца на неща като „Не пресичай улицата,“ „Стой далеч от огъня.“ Но когато децата пораснат, вече не ги предупреждаваме да не пресичат улицата и да стоят далеч от огъня. В крайна сметка, те вече са възрастни хора. Все пак родителите очакват порасналите им деца да помнят мъдростта в правилата от детството си. Очакваме възрастните да помнят, че улиците и огънят са опасни и че трябва да подхождаме внимателно към тях. Струва ни се глупост да се отнасяме с възрастен сякаш е малко дете. Но и за възрастните е също толкова глупаво да забравят наученото от уроците в детството си.

В много отношения Старият завет прилича на правилата, давани на едно дете. Той е предназначен за духовното състояние на старозаветния Израил, който расте към зрялост. Новият завет е указания за хората, които живеят след Божието откровение в Христос. Ако ние, като новозаветни вярващи, се подчиняваме на Стария завет както правят хората в старозаветното време, отхвърляме значението на Христос. Но ако отхвърляме мъдростта, поучавана в Стария завет, тогава отричаме личното уважение на Христос към авторитета на Стария завет. Като верни последователи на Христос трябва да се подчиняваме на авторитета на Стария завет, но като хора, върху които са дошли последните времена (I Коринтяни 10:11 – бел. пр.).

Ако искаме да прилагаме Стария завет в живота си, към епохалните промени трябва да разгледаме и културните исторически процеси.

Културни

Когато изучаваме Стария завет, трябва да вземаме предвид приликите и разликите между културните модели, представени в него и културните модели на днешния ни свят. Кои културни особености от нашето време много приличат на дните на Авраам? По какво си прилича нашата култура с тази на Давид? В кои отношения се е променила човешката култура от древността на Стария завет? Кои обичаи и традиции са различни? Трябва да отговорим на тези въпроси, ако искаме отговорно да прилагаме Стария завет към съвременния живот.

Живеем в XXI в. и намираме нашата култура и тази на Стария завет за много различни. Затова е нужно да се задълбочим в библейската култура, за да успеем да разберем текста. Защото начинът, по който правим нещата, е много различен от този в

Стария завет. Необходимо е да погледнем контекста и културата на Стария завет, за да можем да разберем какво прави Бог в живота на своя народ в Стария завет.

— д-р Даниел Симанго

Трябва да разгледаме не само епохалните и културни процеси, но и за да приложим Стария завет в съвременieto, трябва да отчитаме и личностните промени.

Личностни

Между хората в Стария завет и тези, които живеят в съвременния свят, има както съществени прилики, така и съществени разлики. Ако се надяваме да прилагаме правилно древните текстове на Стария завет, трябва да задаваме въпроси като: Какъв е нашият личен живот в сравнение с хората, които виждаме в Стария завет? Какви роли имаме в обществото? Какви са те в сравнение с ролите на хората в Стария завет? Какво е нашето духовно състояние? По какво си приличат и различават нашите мисли, действия и чувства с тези на хората в старозаветните времена? Като съзнаваме приликите и разликите между древните старозаветни хора и съвременните хора, можем по-добре да разбираме как да прилагаме Стария завет днес.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В този урок се запитахме защо би трябвало да изучаваме Стария завет. Признахме трудностите, пред които се изправяме заради огромното разстояние между нас и тази древна книга, в това число причините за отдалечеността и видовете отдалеченост, на които се натъкваме. Видяхме и че Новият завет силно поддържа значимостта на Стария завет за нашето време, особено чрез учението на Исус и на Павел. Очертахме и пътеките, които да следваме, когато обмисляме предизвикателствата, връзките и промените, свързани с прилагането на Стария завет към нашия живот.

Твърде често последователите на Христос се задоволяват с много малко познаване на Стария завет и гледат единствено на Новия завет като на Божието слово за тях. Но колкото и да е важен, Новият завет никога няма да е достатъчен за християните, които се надяват да израстват във вярата си. Ние се нуждаем и от Стария завет. Нужни са много усилия за изучаване на Стария завет, но всяко от тях си заслужава. Старият завет е Словото на Бога. И като верни ученици на Христос ние би трябвало да се посветим на тези Писания, както сам Христос се посвещава на тях. Когато го направим, ще разберем, че Старият завет е чудесен дар, даден от Бога, за да го следваме на всяко място и във всяка епоха.

СЪСТАВИТЕЛИ

Д-р Ричард Л. Прат, младши (основен автор) е съосновател и президент на организацията ThirdMill. Над 20 години е служил като професор по Стар завет в Реформираната богословска семинария (Reformed Theological Seminary) и като декан на факултета по Стар завет. Като ръкоположен пастир д-р Прат пътува усилено за благовестване и поучение. Учил е в Уестминстърската богословска семинария (Westminster Theological Seminary), защитил е магистърска степен в Богословска семинария Обединение (Union Theological Seminary) и докторска степен по старозаветни науки в Харвардския университет. Д-р Прат е главен редактор на Реформираната учебна Библия (Reformation Study Bible) на издателство NIV Spirit и преводач на превода на английски *Нов живот* (New Living Translation). Автор е на многобройни статии и книги, сред които *Моли се с отворени очи* (Pray with Your Eyes Open), *Пленяване на всяка мисъл* (Every Thought Captive), *Създадени за достойнство* (Designed for Dignity), *Той ни даде истории* (He Gave Us Stories), *Коментар върху I и II Летописи* (Commentary on 1 & 2 Chronicles) и *Коментар върху I и II Коринтяни* (Commentary on 1 & 2 Corinthians).

П-р Майкъл Дж. Глодо е доцент по библейски науки в Реформираната богословска семинария (Reformed Theological Seminary) в Орландо, Флорида.

Д-р Джеймс М. Хамилтън е доцент по библейско богословие в Южната баптистка богословска семинария (The Southern Baptist Theological Seminary) и проповядващ пастир в Баптистка църква Кенууд (Kenwood Baptist Church).

Д-р Тадеус Дж. Джеймс, младши е вицепрезидент по академичните въпроси на Богословската семинария Бирмингам (Birmingham Theological Seminary).

Д-р Марк А. Дженингс е наставник по Нов завет при Богословска семинария Гордън-Конвел (Gordon-Conwell Theological Seminary).

Д-р Робърт МакИуън е лектор по библейски науки и директор на Китайския богословски факултет при Богословското Училище на Източна Азия (East Asia School of Theology) в Сингапур.

П-р Тимъти Маунтфорт е академичен декан при Заветна богословска семинария Западен Китай (Western China Covenant Theological Seminary).

Д-р Матю Нюкърк е президент и професор по Стар завет в Библийска семинария Христос (Christ Bible Seminary) в Оказаки, Япония.

Д-р Луис Ортеца е асистент преподавател по съветване към Богословска семинария Бирмингам (Birmingham Theological Seminary).

Д-р Филип Райкен е президент на колеж Уитън (Wheaton College).

Д-р Даниел Симанго е директор на Библейския институт на Южна Африка (The Bible Institute of South Africa) в Кейптаун.

Д-р Вуяни Синдо е лектор към колеж Джордж Уайтфийлд (George Whitefield College) в Южна Африка.

Д-р Даниел Стефен е гостуващ преподавател при Богословска семинария на Централна Америка (Seminario Teológico Centroamericano) в Гватемала сити.

Д-р Питър Уокър е служил като професор по библейски науки към Школа за служение Троица (Trinity School for Ministry) и като асистент вицепрезидент в Уйклиф Хол (Wycliffe Hall), Оксфорд. Понастоящем е наставник към Център за библейски науки Йерусалим (Jerusalem Center for Biblical Studies).

Д-р Стивън Дж. Уелъм е професор по християнско богословие към Южната баптистка богословска семинария (The Southern Baptist Theological Seminary).

Д-р Стивън И. Уитмър е доцент по Нов завет към Богословска семинария Гордън-Конуел (Gordon-Conwell Theological Seminary) и главен пастир на Християнска общност Пеперел (Pepperell Christian Fellowship) в Пеперел, щата Масачузетс.

РЕЧНИК НА БОГОСЛОВСКИТЕ ТЕРМИНИ

приспособяване – понятие, което обяснява как безграничният Бог говори на нас с ограничени понятия като приспособява своя начин за комуникация така, че да сме в състояние да разбираме

канон – авторитетен стандарт; изключителен по рода си сборник от документи в юдео-християнската традиция, признат като Писанието

завет – обвързващо правно споразумение, сключено между двама души, между две групи хора или между Бога и човек или група от хора

възглед за развитието – възглед, който разглежда приемствеността и промените между Стария и Новия завет и утвърждава, че целият Стар завет е значим, но трябва да се прилага в светлината на Новия завет

божествени атрибути – съвършенствата на Божията същност, разкрити чрез разнообразие от исторически проявления; атрибути, които единствено Бог може да притежава

ergates – гръцко понятие (транслитерация), със значение на „работник“ или „служител“

вечно постановление – вечният план на Бога за вселената, постановен преди неговото дело на сътворението

възглед за равнопоставеност – възглед за приемствеността и промените между Стария и Новия завет, според който ако Новият завет не споменава за промяна, трябва да следваме Стария завет възможно най-стриктно

неизменен – понятието означава „непроменим“; използва се за да опише непроменимата същност на Божия характер и съвършенства

механично боговдъхновение – възглед за боговдъхновението, който твърди, че по същество Святият Дух диктува Библията, а библейските писатели пасивно записват казаното

национален завет – завет, сключен с един човек, който обаче представлява народа на Израил (Авраам, Моисей и Давид)

нов завет – Заветът на изпълнение в Христос, споменат за първи път в Йеремиа 31:31

органично боговдъхновение – възглед за боговдъхновение, който твърди, че Святият Дух използва личностите, преживяванията, погледа и намеренията на библейските писатели, докато авторитетно и безпогрешно насочва тяхното писане

първоначално значение – въздействието и значението, което съвместно Бог и неговите боговдъхновени писатели влагат в текста, за да се предадат на неговата първа аудитория

романтично боговдъхновение – Възглед за боговдъхновението, според който Святият Дух вдъхновява библейските автори да пишат, но не надзирава тяхното писане

възглед на сегментите – възглед, който разглежда приемствеността и промените между Стария и Новия завет и утвърждава, че ако Новият завет не споменава изрично нещо, ние не бива да го прилагаме

типология – Изучаването как важни личности, институции и събития из цялата библейска история са предзнаменование на по-късно появили се в Писанието личности, институции и събития

всеобщ завет – Завет, сключен с един човек, който обаче представлява цялото човечество (Адам и Ной)